

ابو عبید القاسم بن سلام (هروی)

نقل از کتاب (وفیات الاعیان) تألیف ابن خلکان جزء اول صفحه ۱۸۴

که در طبقات الادباء صفحه ۱۸۸ و فهرست ابن ندیم صفحه ۷۱ نیز ذکر شده

پدر ابو عبید القاسم بن سلام بنده رومی یکی از اهالی هرات بود ابو عبید تحصیل علم حدیث و ادب و فقه را نمود خداوند دیانت مذهب فضل و حسن اخلاق بود.

قاضی بن کمال در حق او گفته است: «ابو عبید شخص فاضل متدبّن عالم و باخدا بود و در تألیف و تصنیف علوم اسلامی ارقبیل قرائت فقه عربی و روایات صحیحہ بد طولانی داشت و در روایت صادق و ناقل درستی بود و هیچ کسی را سراغ ندارم که در امور دینی او را تنقید نموده و باسد گفته باشد.»

ژوبشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ابراهیم اطربی گفته است: «ابو عبید بمثل گروهی بود که بر آن روح دمیده باشد هر چیز را بیک میدانست و در شهر (طرسوس) ۱۸ سال قاضی بود. و از ابی زید انصاری، اسمعی، ابی عبیده، ابن العرابی، کسایی، فراء و گروه دیگر غیر آنها روایاتی کرده و هر دمان از مؤلفات او بیش از بیست کتاب در علم قرآنی، حدیث، و احادیث غیر واضح، و فقه اقتباس نموده اند. و کتابهای - (الفرب المصنف) و الامثال، و معانی الشعر، و غیره کتب مفیده زیادی را تصنیف نموده است. و گفته شده است که اولین شخصیت که در باره احادیث غریبه کتابی نوشته است. ابو عبیده زمانی چند از عبدالله بن طاهر دوری اختیار کرد و چنینیکه این کتاب خود را بدو فرستاد عبدالله بن طاهر گفت «عقلیکه صاحب او را به نوشتن چنین کتابی وادار

ساخته است سزاوار آنست که هیچ وقت بطلب معاش در نماند و برای ابو عبید ماهانه ده هزار درهم معاش مقرر کرد .

محمد بن وهب الشعری گفته است : از ابو عبید شنیده ام که می گفت در نوشتن این کتاب چهل سال را صرف کردم و از زبان مردمان فائده های زیادی حاصل و در کتاب خود به جای مناسب آن ضم کردم . و شب خود را به مسرت از حصول این فائده ناصبح بیدار گذشتانده ام ، اما بسگی از شماها که در نزد من آمده و چهار پنج ماه را می گذرانند می گوید که بسیار وقت پائیده ام .

الهلالی بن العلاء الرقی گفته است : « خداوند تعالی این امت را به چهار نفر در از منة خود شان منعم گردانید . به امام شافعی که در علم حدیث نبوی (صالح) متفقه بود و به احمد بن حنبل که در مصیبت ثبات نمود و اگر او نمی بود مردم زیادی مرتد می شدند و به یحیی بن معین که احادیث موضوعی را از احادیث ثقه رسول الله صلی الله علیه و سلم تمیز کرد و به ابو عبید القاسم بن سلام که احادیث غیر واضح را تفسیر نمود و اگر او نمی بود مردم بسیار خطاها را مرتکب می شدند .

ابو بکر انباری گفته است : « ابو عبید شب خود را سه بخش میکرد . در یک تقسیم نماز می خواند ، در دیگری خواب میکرد و در بخش سوم کتاب مینوشت . اسحق بن راهویه گفته است : « ابو عبید نسبت به همه ما دارای علم وسیعتر و ادب بیشتر و عالم جامعتری می باشد ما به او محتاجیم و او بما هیچ احتیاجی ندارد . « ثعلب گفته است : « اگر ابو عبید در بنی اسرائیل می بود او را شان دیگری می بود .

ابو عبید به بغداد آمده و مردمان کاتب او را خواندند سپس حج رفته و در مکه معظمه وفات نمود و گفته اند که در مدینه منوره بعد از ادای حج در سال ۲۲۲ هـ یا ۲۲۳ هـ وفات یافته است . امام بخاری می گوید که وفات

اودرسنه ۲۲۴ بوده و دیسکران ماه محرم را نیز اضافه می کنند . خطیب در تاریخ بغداد گفته است : « من شنیده ام که ابو عبید ۷۶ سال زندگانی کرده است » حافظ بن جوزی آورده است که تولد اودرسنه ۱۵۰ هجری و در هرات با (طرسوس) بوده است . (طرسوس جائیست در ساحل شام نزدیک سیس و مصصه که آنرا ابو جعفر منصور در سنه ۱۶۸ هجری قرار داد که ابن الجزار در تاریخ خود ذکر کرده است - تعمیر نمود .)

از تصانیف ابو عبید (المقصور والمدود فی القرائات) و (الایمان) و (المنذور) و (الحیض) و (کتاب الاموال) و (لغات القبائل فی القرآن الکریم) و غیره میباشد .

ابو عبید از بزرگترین علماء حدیث و لغت بود ، کتاب های او در لغت منازات بزرگی داشته و او صاحب کتاب (الاموال است) ابو عبید مقتدای همه اشخاصیست که علوم عرب و لغت و اخبار امروز از آنها روایت میشود مثل (اسمعی و ابن زبد الانصاری و ابی عبید بن المثنی و عمرو بن العلاء) .

پایان

(محمد صالح المجددی)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی